

ABSOLVENTSKÁ PRÁCE

ZÁKLADNÍ ŠKOLA, ŠKOLNÍ 24, BYSTRÉ 569 92

9. ROČNÍK

**Rozporuplnost osobnosti
Oskara Schindlera**

Dominika Klodnerová

ŠKOLNÍ ROK 2012/2013

Prohlašuji, že jsem absolventskou práci vypracovala samostatně a všechny použité zdroje jsem řádně uvedla. Děkuji za pomoc svému garantovi Janu Neudertovi, Zdislavě Klodnerové a Veronice Jílkové za zprostředkování potřebné literatury.

12. května 201

Obsah

Úvod	2
Životopis Oskara Schindlera	3
Rozbor vybrané literatury.....	8
Krátce o autorech	8
Jitka Gruntová.....	8
Radoslav Fikejz.....	8
Formální stránka.....	9
Obsahová stránka	9
Rozbor filmu Schindlerův seznam	15
Závěr	16

Úvod

Jako téma své absolventské práce jsem si po pečlivém zvážení vybrala osobnost Oskara Schindlera, svitavského rodáka a zachránce Židů.

Ti, jež o Schindlerovi něco málo vědí, jistě váhají, zda to myslím vážně. Jistě jsou přesvědčeni, že danou problematiku nedokážu obohatit o nové poznatky, popř. říci, jak to s Schindlerem tedy bylo. A dost možná, že mají pravdu. Ve své práci se však nezaměřuji na bádání a vynášení rozsudků. Doopravdy si myslím, že ať už byl Oskar Schindler jakýkoliv, určitě stojí za naši pozornost.

Od druhé světové války uplynulo již několik desetiletí, ale stín zla, které se v letech 1939–1945 přehnalo téměř celým světem, dopadá i na naši generaci. Říká se, že chybami se člověk učí. Kéž by to byla pravda! Kéž bychom se poučili a dokázali zaujmout správné postavení vůči zlu! Povzbuzením do tohoto úsilí nám může být, že žil člověk, který dokázal zaujmout správné postavení, a to i přesto, že jeho úmysly a záměry nebyly vždy nezištné.

Po obsahové stránce je práce rozčleněna do dvou úseků.

V první části je zachycen život Oskara Schindlera, a to v nejširších souvislostech. Osud muže, jenž byl natolik kontroverzní a v současnosti je vnímán jako zachránce Židů, lze těžko stěsnat do několika řádků a oddělit od osudů „jeho Židů“, proto je jeho životopis poněkud rozsáhlejší.

Druhá část práce přináší rozbor vybrané literatury, vztahující se k osobě Oskara Schindlera. Také se zde zaměřuji na film Schindlerův seznam. Srovnávám, do jaké míry byla přepracována fakta tak, aby bylo docíleno kvalitního uměleckého snímku.

Životopis Oskara Schindlera

Oskar Schindler se narodil 28. dubna 1908 ve Svitavách. Jeho otec, Johann (též Hans) Schindler, byl drobný živnostník. *“Byl vlastníkem pojišťovací agentury a současně byl zprostředkovatelem nákupu zemědělských i průmyslových strojů.”*¹ Matka, Franciska Schindlerová, rozená Luserová, pracovala jako dělnice v tabákové továrně. Sňatek Johanna a Francisky proběhl 12. října roku 1907 v Brně, v kostele sv. Magdalény. Rodina byla katolického vyznání a bydlela ve Svitavách na Jihlavské ulici (dnes Poličská), v č. p. 24.

Jako dítě byl Oskar Schindler družný a nezkrotný. Neexistuje mnoho pramenů, které by popisovaly jeho dětství. Od r. 1915 navštěvoval Měšťanskou chlapeckou školu ve Svitavách. Svými studijními výsledky se zřejmě neřadil mezi nejlepší žáky, a to zejména díky svým zájmům a povaze. I přes tuto skutečnost školu dokončil a nastoupil na Vyšší reálné gymnázium ve Svitavách. Odtud byl však v r. 1924 vyloučen pro padělání školních výsledků. Schindler tedy začal pracovat. Nejprve pro svého otce, později se stal obchodním zástupcem firmy MEAS Brno.

Během obchodní cesty v r. 1927 se seznámil se svou budoucí ženou, Emilií Pelzlovou. Jejich svatba proběhla 6. března 1928. Jejich manželství ale nebylo šťastné a de facto se rozpadlo, Emílie svého muže neopustila, naopak *„byla silou v pozadí, která dokázala Schindlera usměrnit“*,² čehož bylo zřejmě třeba.

Schindler byl roztěkaný a impulzivní povahy. Byl světák bez vyhraněných zájmů, výjimku tvořily motocykly a automobily.

Poté, co v r. 1930 dokončil svoji vojenskou službu, došlo ke konkurzu firmy MEAS a následující rok se nesl v duchu hospodářské krize. Krizi prodělával i Schindlerův osobní život. Ztratil zaměstnání, několikrát se dostal do střetu se zákonem – dvakrát byl soudně trestán za drobné přestupky. Dlouhou dobu se mu nedařilo najít žádné zaměstnání. Krátce pracoval na drůbeži farmě ve Čtyřiceti Lánech, nakonec se mu podařilo získat místo u firmy JAROSLAV ŠIMEK – bankovní dům Praha Vinohrady, kde prodával stavební losy. Přetrvávající hospodářská krize zasáhla i Svitavy. Oslabila soudržnost mezi jednotlivými národnostmi, žijícími ve městě (Němci, Češi a Židé). Prokazatelně narůstal extrémní nacionalismus. Ve Svitavách v té době působily politické strany: DNSAP a BdL. Dále zde působilo hnutí SHF, které bylo později přejmenováno na SdP. SdP

¹ FIKEJZ, Radoslav. Oskar Schindler: 1908-1974. 1. vyd. Svitavy: Městské muzeum a galerie ve Svitavách, 1998, s.17.

² FIKEJZ, Radoslav. Oskar Schindler: 1908-1974. 1. vyd. Svitavy: Městské muzeum a galerie ve Svitavách, 1998, s.19.

vedla účinnou kampaň. Po volbách v r. 1935 se stala nejsilnější politickou stranou. Ve stejném roce se jejím členem stal i Oskar Schindler, kterému však ne dlouho na to byla učiněna zajímavá nabídka – pracovat pro abwehr.

Abwehr byla německá špionážní služba. Od r. 1925 byla součástí německé vojenské rozvědky a kontrarozvědky, od r. 1935 byla součástí nacistického wehrmachtu. Ve vedení stál admirál Canaris. Vnitřní struktura abwehru byla poměrně členitá. Děлил se na jednotlivá oddělení – pohraniční agenturní úseky, pohraniční agenturní síť (sít' hluboká – vnitrozemí, sít' mělká – pohraničí). Schindler, kterého pro abwehr definitivně získala až Ilsa Pelikánová, působil v mělké síti a vystupoval pod krycím jménem Osi. Byl služebně povolán do Moravské Ostravy, kde mu byl přidělen byt. Ve své práci byl podle všeho velmi schopný. Kromě toho, že plnil nejchoulostivější úkoly, pracoval také jako tlumočnick při schůzkách ostatních orgánů. Ovládal totiž velmi dobře německý a polský jazyk.

Schindlerova protistátní činnost byla odhalena r. 1938, kdy *“požadoval po svitavském policejním strážmistrovi Rudolfu Huschkovi, aby spolupracoval s německou výzvědnou službou.”*³. Huschka však informoval příslušné orgány, které zabezpečily Schindlerovo zatčení. To proběhlo 18.7.1938 v hotelu Ungar (hotel Slavia) ve Svitavách. Byl odsouzen k nejvyššímu trestu – trestu smrti, kterému unikl pouze díky německé invazi do Čech.

Po návratu z vězení se přihlásil do NSDAP. V r. 1939 měl sehrát určitou roli v akci Hlivice – údajně měl sehnat uniformy polské armády pro tuto fingoanou akci, jež se stala záminkou pro zahájení druhé světové války.

Okupace Polska postupovala velmi rychle. 6.9.1939 byl obsazen Krakov. Země byla rozdělena na dvě části. První část tvořila území přímo připojená k Třetí říši (Pomoří, Velkopolsko, Horní Slezsko, Mazovsko, Kujavsko, většina vojvodství Lodžského a části Krakovského a Kieleckého), druhá část byla scelena do Generálního gouvernementu s hlavním městem Krakovem. Protižidovská politika se uplatňovala velmi důsledně.

17.10.1939 do Polska přijíždí Schindler, který má v Krakově plnit úkoly abwehru. Nepřijíždí sám. Je s ním Eva Scheuerová, jeho milenka, známá jako Marta G. Jeho žena zůstala v Moravské Ostravě a jejich manželství se stalo čistě formálním svazkem. Kromě své práce pro abwehr se zabírá myšlenkou na rychlé zbohatnutí. Díky četným kontaktům se Schindlerovi podařilo získat fabriku na smaltované nádobí. K továrně REKORD (později Deutsche Emailwarenfabrik) se dostal

³ FIKEJZ, Radoslav. Oskar Schindler: 1908-1974. 1. vyd. Svitavy: Městské muzeum a galerie ve Svitavách, 1998, s.28.

díky Abrahamovi Bankierovi, jednomu z jeho pozdějších prominentních Židů. V kontaktu byl i s dalšími Židy, např. s Josefem Auem nebo Isakem Sternem. Se Sternem udržoval obzvláště pevné vazby a je víc než pravděpodobné, že právě toto zvláštní přátelství formulovalo Schindlerovu osobnost k jisté lidskosti a humanitě vůči Židům.

Schindlerova továrna, obecně známá pod zkráceným názvem Emailia, se nacházela na Krakovském předměstí v Zabloncii, na Lipově ulici č. p. 4. Vyrábělo se zde smaltované nádobí. Poté, co bylo nařízeno, že všichni Židé ve věku 12 – 60 let musejí být na dva roky umístěni do táborů nucených prací, se Schindlerovi otevřely naprosto nové možnosti, ideální pro realizaci jeho podnikatelských záměrů, tzn. velké množství levné pracovní síly – Židů. Situace v Krakově se vyostřila, a to až do té míry, že ve čtvrti Kazimierz vzniklo židovské ghetto. Sem se museli přestěhovat všichni Židé, kteří nevyužili možnosti dobrovolně odejít z města. Za oficiální datum založení krakovského ghetta je považován 3. březen 1941. Z této situace těží opět Schindler. Díky lidským podmínkám v jeho továrně se na něj obrací bezpočet Židů, kteří mají zájem pracovat u něj. A tito Židé, samozřejmě ne všichni, se sem dostávají. Již ke konci března je v Emailii zaměstnáno 190 Židů, kterým je poskytnuto relativní bezpečí. O bezpečí se ovšem nedalo hovořit v ghettu. Teror vůči Židům neustále sílil. Už se nejednalo pouze o projevy brutality. Už to byly plánované pogromy a transporty do vyhlazovacích táborů. Ghetto zaniklo začátkem března 1943. Bylo komplexně zlikvidováno. Hlavními organizátory byli Amon Goeth a Willi Haas. Ti, kdo nebyli zabití, byli přemístěni do KT Plašov. Plašovský tábor (Plašov – krakovské předměstí), jehož velitelem byl Amon Goeth, byl původně pracovní. Koncem r. 1943 se zde nacházelo až 25 tis. vězňů, přičemž měl sloužit maximálně pro 10 tis. lidí. Taktéž zde byli umístěni dělníci pracující v Emailii. Zajímavé je, že Schindler upozornil své zaměstnance na to, že se chystá likvidace ghetta, a umožnil jim, aby zůstali v továrně.

Židé umístěni v Plašovském KT však nezůstali pasivní. Snažili se o odpor. Ten však nebyl ale organizovaný a nepřinášel tedy žádné zvláštní výsledky. Jedním ze způsobů odbojové činnosti bylo vydávání novin. Jestliže neměly jiný význam, tak alespoň posilovaly sebejistotu jejich iniciátorů, se kterou bylo tolik otřeseno.

Zrušení ghetta a přemístění Židů do Plašova přivedlo Schindlera k myšlence založit vlastní pracovní tábor. Pomocí úplatků v podobě diamantů, koňaků a dalších cenných věcí docílil toho, že Amon Goeth souhlasil, a tak mohl vzniknout pracovní tábor pro židovské zaměstnance Emailie. Tábor se nacházel v Zablocii na Lipové ulici. Tábor byl zrušen v srpnu 1944, krátce poté, co byla nařízením Zbrojního inspektorátu v Krakově zrušena Emailie. Vězni byli přemístěni do KT Plašov, přičemž 300 z nich muselo zůstat a provést demontaci továrních strojů. Zrušení Emailie postavilo Schindlera před otázku co dál. Jeho dobrý známý, Erich Lange – velitel zbrojního inspektorátu

v Berlíně – mu nabídl bezpečí ve Švýcarsku. Schindler však odmítl. Rozhodnul se továrnu přesunout více do vnitrozemí.

Na sestavení seznamu vězňů, kteří budou přemístěni, se podíleli Bankier a Madritsch. Zodpovědnost za vytvoření seznamu měl pracovní úřad, konkrétně pak úředník Marcel Goldberg.

Jako vhodná lokalita mu připadal Brněnec, který se nachází nedaleko Svitav.

Prvním transportem byl transport mužů. Uskutečnil se 22. 10. 1944 a z celkového počtu 700 vězňů jich bylo následně evidováno 687. Cesta toho transportu byla přes KT Gross Rosen. V době, kdy se měl uskutečnit transport žen, došlo k tomu, že byl Schindler zatčen. Příčinou zatčení bylo zjištění SS, že Schindler v Brněnci schraňuje majetek Amona Goetha, který byl v té době zatčen pro obohacování se. Schindlerovo zatčení vedlo k tomu, že byl odložen transport žen do Brněnce. Tento transport byl vypraven přes Osvětim, kde došlo k selekcím, kterých se účastnil sám Mengele, zvaný anděl smrti. Časové prodlevy způsobené Schindlerovým zatčením vedly k tomu, že ženy ztrácely naději, že se kdy dostanou do Schindlerova tábora v Brněnci. Transport žen nakonec do Brněnce dorazil 12. 11. 1944, do tábora dorazilo 298 žen, 2 cestou zemřely. Posledním transportem byl Golešovský transport. Jeho cesta směřovala z Golešova do KT Bruntál, odtud pokračovala do Svitav a ze Svitav do Brněnce. Celkový počet osob v tomto transportu je nejasný. Stejně tak je nejasné, jaké byly životní podmínky vězňů v KT Brněnec. Zřejmě byly přijatelnější než v ostatních pobočkách KT Gross Rosen.

Poslední dny byly poměrně chaotické. Schindler z Brněnce utekl mezi 6. a 9. květnem 1945, doprovázen skupinou blízkých osob. Během útěku byla skupina několikrát zastavena ruskými kozáky, jednou také českými partyzány. Ubírali se směrem k rakouským hranicím, dále pak do Lince. Byli umístěni do záchytného tábora v Norimberku, kde proběhlo podrobné zkoumání věrohodnosti jejich totožnosti. Během výslechů se členové skupiny snažili Schindlera chránit. Nakonec se dostali do Švýcarska, do města Regensburg. Neměli žádné prostředky. Byli zcela závislí na Židech, kteří se přestěhovali do Mnichova. Později se naskytla příležitost emigrovat do Argentiny – do země, kam se mohli nacističtí zločinci uchýlit, aniž by jim hrozilo potrestání. Mezinárodní židovská organizace poskytla Schindlerovým finanční pomoc pro řešení problémů v novém bydlišti. Schindler si chtěl zařídit farmu, kde by choval nutrie. Podařilo se mu to, ale farma zanedlouho zbankrotovala. Schindler se totiž vrátil ke starému způsobu života. Nepříměně pil, což vedlo až k jeho definitivnímu rozchodu s ženou. Schindler se vrací do Evropy. Od r. 1958 žije ve Frankfurtu nad Mohanem, kde chce zbudovat továrnu na beton. Jako osobnost byl natolik zničen, že se mu to nepovedlo. Žil převážně z podpory svých Židů. Dostalo se mu oficiálního pozvání do Izraele, kde byl prohlášen za spravedlivého mezi národy a jako jedinému nacistovi se

mu dostalo pocty zasadit strom v Aleji Spravedlivých mezi národy v Jeruzalémě.

Oskar Schindler umírá na srdeční slabost 9. 10. 1974, ve věku 66 let. Smuteční rozloučení proběhlo ve Frankfurtu a dle Schindlerova přání byly ostatky převezeny do Jeruzaléma (Ryszardem Rechenem), kde jsou pohřbeny na katolickém hřbitově na hoře Sion. *“Na jeho čestné desce v židovském památníku je uvedeno: „**DĚKUJEME BOHU, ŽE BYL NÁŠ!**“⁴*

⁴ FIKEJZ, Radoslav. Oskar Schindler: 1908-1974. 1. vyd. Svitavy: Městské muzeum a galerie ve Svitavách, 1998, s.150.

Rozbor vybrané literatury

Pro svoji práci jsem si vybrala knihy *Oskar Schindler – legenda a fakta* (vyd. 1997) od badatelky Jitky Gruntové a *Oskar Schindler (1908 – 1974)* od historika Radoslava Fikejze (vyd. 1998). Obě knihy jsou populárně naučného charakteru.

Krátce o autorech

Jitka Gruntová

„PaeDr. Jitka Gruntová (nar. 1945) pracovala po maturitě (r. 1963) v různých zaměstnáních, nejdéle jako nekvalifikovaná učitelka a vychovatelka. Vystudovala při zaměstnání pedagogickou fakultu (1978) a v následujících dvanácti letech byla zaměstnána v muzeu. V té době postgraduálně vystudovala specializace muzeologie na brněnské filosofické fakultě (1988) a vykonala státní rigorózní zkoušky na pedagogické fakultě (1989). Od roku 1991 působí jako učitelka na základní škole v Březové nad Svitavou, kde také žije. V letech 1985 – 1995 pracovala v historicko-dokumentační komisi

OV ČSOB ve Svitavách, přičemž se zaměřila zvláště na dokumentaci historie pobočky koncentračního tábora Gross-Rosen v Brněnci.“⁵ Mimo jiné působila jako poslankyně v Parlamentu (2002–2006).

Radoslav Fikejz

Radoslav Fikejz se narodil 12. června 1973 ve Svitavách. Vystudoval tamější gymnázium, kde se mu dostalo přípravy pro další studium. Vysokoškolské vzdělání získal v Brně, kde studoval historii a český jazyk a literaturu na Filozofické fakultě Masarykovy univerzity. V současnosti Fikejz pracuje v Městském muzeu ve Svitavách a jako radní ve Svitavách. V roce 2010 převzal výroční cenu, pro kterou se vžilo

označení Svitavský vůl.

⁵ GRUNTOVÁ, Jitka. *Oskar Schindler: legenda a fakta*. 1. vyd. Brno: Barrister & Principal, 1997, 158 s., [8] s. obrazových příloh. ISBN 80-85947-22-6.

Práce Jitky Gruntové vyšla dříve a slouží jako jeden z výchozích materiálů pro Radoslava Fikejze, a to i přesto, že postoje obou autorů vůči osobnosti Oskara Schindlera jsou zcela opačné. Jitka Gruntová ve své práci vůči Schindlerovi zaujímá postoj spíše kritický, kdežto Fikejz Schindlera líčí jako hrdinu. V r. 2010 Gruntová obžalovala Fikejze z plagiátorství, nicméně Nejvyšší soud její dovolání zamítl.

Formální stránka

Po formální stránce jsou obě knihy poměrně dobře zpracované. Text je rozčleněn do kapitol, což usnadňuje orientaci v textu. Jitka Gruntová dokonce dělí jednotlivé kapitoly do podkapitol. To bych zhodnotila jako přínosné, protože kdyby zde toto členění chybělo, tak by kapitoly byly příliš dlouhé a náročné na čtení. Orientaci v textu také usnadňuje skutečnost, že kapitoly mají jak název, tak i číselné vyjádření (př. 2. Schindler v Polsku, 2.1 Schindlerův příchod do Krakova, 2.2 Síť abwehru, ...). Co se autorce ovšem příliš nepovedlo je, že použité zdroje uvádí vždy až po ukončení kapitoly. Radoslav Fikejz tento problém vyřešil prostřednictvím poznámky pod čarou. Dohledání citací je tak mnohem snazší.

V obou knihách můžeme najít doprovodné obrazové materiály. Zejména se jedná o fotografie, které zachycují O. Schindlera a jeho blízké, popř. prostory, kde se nacházel brněnecký KT. Kniha Radoslava Fikejze je navíc doplněna o kresby Josefa Baua.

Obsahová stránka

Jak jsem již výše zmínila, jedná se o populárně naučnou literaturu. Počítá se tedy s tím, že čtenář bude něco o dané problematice vědět. Některé informace nejsou proto vysvětlovány do hloubky. Jako příklad můžeme uvést pasáž z knihy Radoslava Fikejze, kde se pojednává o tom, že Schindler měl zajistit uniformy pro akci Hlivice. Kdo neví, co si pod tímto pojmem představit, nemůže pochopit význam informace, tj. že se Schindler nepřímo podílel na vypuknutí války.

Uspořádání a návaznost jednotlivých informací je propracovanější v knize Jitky Gruntové. Informace se zde neopakují. V knize Radoslava Fikejze některé informace zaznívají vícekrát, jakoby se opakují. Přestože to chvílemi vede k tomu, že se člověk v textu ztrácí, má to i pozitivní dopad – lépe se dají uvědomit souvislosti.

Abych porovnal, do jaké míry se informace uvedené v obou publikacích shodují nebo naopak rozcházejí, vybrala jsem si několik informací, které zaznívají v obou knihách.

- KT Plašov
- Schindlerův seznam
- transporty

- život v Brněnci
- Schindlerovy poslední dny v Brněnci

KT Plašov

Gruntová: Koncem listopadu 1942 začala na bývalém židovském hřbitově v Plašově výstavba nového KT Plašov. Sem měli být přemístěni práce schopní židé z likvidovaného krakovského ghetta. Likvidací ghetta byl pověřen Amon Goeth, který přijel do Krakova v únoru 1943, a již 5. března byl jmenován velitelem tábora v Plašově. Ve své funkci setrval až do září 1944, kdy byl zatčen. Do tábora bylo převezeno na 6 000 židů. V Plašově neexistovala přesná evidence vězňů. Jejich počet zpočátku kolísal, ale brzy začal rychle růst. V době největšího osídlení zde bylo 25 000 vězňů. V lednu 1943 sem byli přemístěni Židé pracující pro Schindlera a srpna téhož roku vydává Himmler nařízení, že vězni mohou být zařazeni pouze do pracovních táborů. V důsledku toho ztratilo mnoho německých firem pracovní sílu. Již od března byly zřizovány pobočky KT Plašov, tudíž Schindler neudělal nic výjimečného, když si v létě zařídil povolení k výstavbě pobočky a vše financoval z vlastních zdrojů. Schindlerova továrna byla zaměřena na zbrojní výrobu. Dělníci zde vyráběli roznětky, které byly přísně kontrolovány. Situace na frontách se pro Německo nevyvíjí dobře. Východní fronta se blíží. Jestliže chtěli Němci i nadále zásobovat své vojáky, bylo třeba nutné přemístit továrny více do vnitrozemí Generálního gouvernementu.

Fikejz: V únoru 1943 přijíždí Amon Goeth za účelem likvidace tamějšího ghetta. Krátce na to vzniká v Krakově na předměstí Plašov, v místech bývalého židovského hřbitova, nový pracovní tábor, jehož velitelem se stává Amon Goeth. V táboře bylo 25 000 vězňů. Panovaly zde kruté podmínky. Možná proto, že právě zde byl velitelem sadistický Goeth. Pro ilustraci uveďme příklad. Když se někdo pokusil o útěk, nařídil Goeth vězňům, aby se rozpočítali po deseti, následně každého desátého zastřelil. Anebo třeba donutil chlapce, trpícího průjmem, sníst vlastní výkaly, a pak ho zastřelil. Dělníci, kteří pracovali mimo tábor, byli voděni na svá pracoviště, což zpomalovalo denní plán. Proto začaly vznikat pobočky tábora Plašov, např. Schindlerova víceméně samostatná Emailie.

Schindlerův seznam

Gruntová: Z důvodu rychle se přibližující fronty je urychlena likvidace KT Plašov, s čímž souvisela exhumace těl a transporty vězňů. Už 6. srpna 1944 byl odeslán první transport, kde bylo 8 000 vězňů, do Osvětimi. O den později proběhly dva transporty: mužský do Mauthausenu a ženský do Stutthofu. Pobočný tábor na Zablocii byl také zavřen a většina jeho vězňů byla převezena

do Mauthausenu. Zbylí vězni byli 15. října 1944 převezeni do KT Gross-Rosen, odkud byla většina převezena do Brněnce. V den odchodu, po selekci, si Schindler vybral skupinku asi 50-60 osob, tzv. Schindlerjuden. Samotný soupis vězňů ovšem vytvořil Marcel Goldberg, který za úplatky vyškrtával ze seznamu jedny a nahrazoval je jinými.

Fikejz: Schindlerova továrna byla v likvidaci, proto se Schindler rozhodl, že ji přemístí do Brněnce. Za tímto účelem byl vytvořen seznam vězňů, kteří mají být převezeni. Seznam sepsali Bankier, Madritsch a Titsch. S prvním seznamem přišel Julius Madritsch. Seznam čítal 60 jmen, ale Schindler do něj vepsal ještě 30 jmen. Jakmile Schindler získal povolení k přesunu továrny, bylo nutné sepsat oficiální seznam. Vytvořením tohoto seznamu byl pověřen Marcel Goldberg, židovský úředník pracovního úřadu. Goldberg bral úplatky za přepisování jmen ze seznamu, takže velkou část seznamu tvořili bohatí lidé.

Transporty

Gruntová: Vězni byli do KT Brněnec převezeni dvěma transporty. Mužským a ženským. Jmenný seznam mužského transportu čítal 700 jmen. Z těchto vězňů zemřel jeden, pravděpodobně na tyf v táboře. Vězni byli převáženi v dobytčích vagónech, málo oblečení. V jednom vagónu bylo asi 80 Židů. Po příjezdu do Brněnce byly vagóny i s vězni odstaveny do dalšího dne. Transport vyjel z KT Plašov 15. října, přes KT Gross-Rosen a do Brněnce dojel 22. října 1944. V téže dni byl v Brněnci uskladněn majetek Amona Goetha. Právě Goethův majetek byl důvodem k Schindlerovu zatčení, které představovalo komplikaci pro transport žen. Ty se totiž nejprve dostaly do KT Osvětim, kde žily po tři týdny v hrůze. Schindler byl propuštěn mezi 8. a 9. listopadem. Ženy byly poslány do Brněnce 10. listopadu, až když za ně Schindler zaplatil do pokladny SS. Tento transport měl původně 300 vězeňkyň, ale dvě ženy zemřely. 22. ledna byl ze stanice Golleschhau odeslán transport, jehož cesta vedla přes Bohumín do Bruntálu. 29. ledna nakonec transport dorazil do Brněnce, i když lze předpokládat, že právě sem byl určen, protože po příjezdu Golešovského transportu mělo být v Brněnci 800 mužů. Transport čítal přibližně 100 mužů, počet přeživších byl 84 osob. Zbytek umrzl po cestě, nebo zemřel na následky omrzlin.

Fikejz: Začátkem roku 1944 začala výstavba pobočky KT Gross-Rosen Brněnec. Přesun vězňů měl proběhnout ve dvou fázích. Nejprve měli být odvezeni muži do KT Gross-Rosen, posléze ženy do KT Osvětim. V mužském transportu bylo 700 mužů, z nich 25 Marcel Goldberg vyměnil za jiné a jeden muž zemřel. Mužský transport odjel z KT Gross-Rosen 21. října a do Brněnce dojel 22. října. Ženy ovšem takové štěstí neměly. Ženský transport vyjel 21. října 1944 z KT Plašov a dorazil do Osvětimi. K jejich smůle byl ještě v téže době Oskar Schindler zatčen. Po propuštění

poslal do Osvětimi kurýrku, která se neměla vracet bez „jeho žen“. Ženy v Osvětimi byly málo informované a strávily tam tři týdny. Transport opustil Osvětím 10. listopadu 1944. 29. ledna do Brněnce dorazil transport, který byl původně určený jiné vnitrozemní továrně, ale vzhledem tomu, že hrozilo umrznutí vězňů, bylo rozhodnuto o změně místa určení. Jednalo se o transport z Golešova. Z tohoto transportu zemřelo 16 lidí, ale celkový počet transportu není znám. Pohybuje se mezi 84-100 osobami.

Život v Brněnci

Gruntová: KT v Brněnci byl zřízen u řeky Svitavy, naproti Daubkovu mlýnu. V sousedství KT sídlila firma MEWA, která vyráběla nábojnice ze součástek, které vyráběli vězni ve vedlejším táboře. K 18. dubnu 1945 bylo v Brněnci 1 130 osob, z nichž většina byla ve věku 20 – 39 let, ale nacházely se zde i děti. Práce v továrně byla rozdělena do dvou směn, pracovní doba trvala 10 – 11 hodin. Krátká polední pauza sloužila nejen k obědu, ale i pro apel. Zdejší podmínky byly zpočátku přijatelné. Vězni měli možnost koupit si například zubní pastu a cigarety, na Vánoce pak každý dostal plášť. K jídlu dostávali třeba i cukr, marmeládu a margarín, ale se zhoršujícími se podmínkami brzy došlo na to, že byl hlad. Na 12 osob připadal jeden bochník chleba. Lidé z venku se vězňům snažili pomáhat tak, že jim občas dali nějaké jídlo. Tyto podmínky byly ale stále oproti jiným táborům jako ráj. V brněneckém koncentračním táboře se nacházela na své poměry dobře vybavená nemocnice. Z transportu Golešov zemřelo celkem 16 lidí, v KT Brněnci pak zemřelo dalších 26 vězňů, tudíž celkový počet zemřelých činil 42 osob v časovém úseku od října 1944 do května 1945. Úmrtnost pobočky v Brněnci se tak řadí k nejvyšším na území Sudet.

Fikejz: Tábor ještě nebyl zcela vystavěn, když přijel první transport. Vězni zde po třech týdnech začali stavět umývárnu, prádelnu a dezinfekční místnost. Díky tomuto zázemí se podařilo zabránit šíření tyfu a spály. V Schindlerově nepřítomnosti se o tábor stará jeho manželka, která měla na starost především stravu vězňů. Vězni dostávali 2 000 kalorií denně, ale později se tento stav, z důvodu přibližující se fronty, zhoršil. Práce v táboře byla rozdělena vnitřní a vnější komando. Tato komanda se lišila typem práce. Vězni z vnějšího komanda pracovali v lomu, tudíž měli kontakt s místními obyvateli, kteří se jim snažili všelijak pomáhat. Vnitřní komando bylo rozděleno na dvě směny – denní a noční. Pracovní doba trvala 10 – 11 hodin. Schindler sehnal pro kvalitní vlněnou přízi, ze které ženy směly uplést svetry na zimu. To především díky Emilii, která jim vycházela vstříc. Ale i Schindler byl vůči vězňům tolerantní, měl o ně starost a snažil se jim pomáhat. Neznamená to však, že by u Schindlera byl „ráj“. Dochází zde ovšem k určitému zlidštění podmínek a starosti o vězně, což bylo neobvyklé. Nebylo to ovšem zásluhou pouze Schindlera, ale i lidí z jeho okolí.

Schindlerovy poslední dny v Brněnci

Gruntová: V březnu 1945 začíná povinné rukování na blížící se frontu. V dubnu byl na frontu, tou dobou 50 km vzdálenou, odvelen i velitel tábora v Brněnci Josef Leipold a s ním i 40 dalších

strážných. Vězni se domnívali, že za to mohou být vděční Schindlerovi, ale to nebyla pravda. Situace na frontě byla stále horší, Němci začali ustupovat. Přes Brněnec vedla hlavní ústupová cesta, která byla využívána dnem i nocí. Wehrmacht využívá všechny dostupné dopravní prostředky k útěku. Tento útek vyústil v květnu ve zmatený úprk. 6. května odjíždí z Brněnce esesmani, kápa a civilní němečtí zaměstnanci. Schindler si tedy nechal shromáždit vězně, aby jim oznámil konec války, a že jsou volní. V noci z 6. na 7. května odjíždí z Brněnce i Schindler s manželkou, sekretářkou a jejím bratrem, Ester Rechenovou (rozenou Pincasovou) s jejím manželem Ryszardem Rechenem a ještě s ing. Edkem Heubergerem.

Fikejz: V táboře roste strach z ROA, která se usadila v Moravské Chrastové, z toho důvodu se Schindler a jeho blízcí rozhodli k ozbrojení tábora. Situace na frontě se pro Němce nevyvíjela dobře a v tomto napjatém prostředí vznikají spory mezi Schindlerem a velitelem tábora Leipoldem. Tento spor vznikl v podstatě kvůli tomu, že Leipold dostal rozkaz zabít vězně a rozpustit tábor. Schindler se to dozvěděl a rozhodl se Leipolda opít a přemluvit ho k nástupu na frontu. Brzy na to přijela do tábora inspekce a při této příležitosti bylo Leipoldovi odevzdáno povolání. V poslední den války nechal Schindler nainstalovat do KT tlapače, aby si vězni mohli poslechnout Churchillovu řeč. Během této vítězné řeči se prováděly přípravy na odchod. Vězni vyrobili ze zlatého zubního můstku pro Schindlera prsten s nápisem „Děkujeme“. Večer 8. května měl Schindler poslední řeč k vězňům. Oznámil jim konec války, prosil je, aby se k Němcům chovali lidsky a aby nechodili v Brněnci krást. Dále děkoval svým spolupracovníkům. Především Sternovi a Pemperovi. A poté společně drželi tři minuty ticha za padlé. 9. května 1945 v 0.05 hodin opouští Schindler Brněnec. Doprovázeli jej Ryszard Rechen, Zew Schanz, Adolf Grünhaut, Sadek Wilk, Leopold Dagen, Estera Pincasová – Rechenová, Eduard Heuberger a Eva Scheuerová (Marta G.). KT Brněnec byl osvobozen 9. května 1945 Rudou armádou.

Rozbor filmu Schindlerův seznam

Schindlerova rozporuplnost se stala námětem pro knihu Schindler's List od Thomase Keneallyho, podle které vznikl v r. 1993 stejnojmenný film. Toto historické drama získalo sedm Oscarů, což není zrovna zanedbatelný počet, ale není se čemu divit. Za vytvořením filmu stojí takové osobnosti jako Steven Spielberg (režie), Steven Zaillian (scénář), Janush Kaminiski (kamera) či Michael Kahn (hudba). Herecké obsazení také dodává filmu na úrovni. Postavu Oskara Schindlera ztvárnil charismatický Liam Neeson, kterého můžeme znát například z Hněvu titánů. Zpracování je tak zdařilé, že ani není těžké udržet pozornost po celou dobu filmu, byť trvá 195 minut. Silný důraz klade na emoce a psychologii postav.

Po obsahové stránce se většinou shoduje s literaturou. Nesrovnalosti se objevují pouze v ne příliš podstatných informacích a dost možná, že představují překlenutí fakt tak, aby ve výsledku vytvářely kvalitní umělecký snímek. Nesrovnalosti, které jsem zaznamenala, se opět pojí s transportem žen. Z filmu vyplývá, že Schindler osobně jel do Osvětimi, aby dohlédl na vypravení transportu, ale literatura tuto možnost zpochybňuje s ohledem na krátký časový interval, během kterého by se tam musel dopravit. Za zmínku ovšem stojí, že zde zaznívají informace o skutečnostech, které v literatuře zachyceny nejsou. Jako příklad lze uvést vztah mezi Schindlerem a Goethem, který je vykreslen jako blízké přátelství skrývané za maskou pracovního vztahu.

Fakta jsou podána ve značně zkrácené formě, spíše jen nastíněna než předložena. Osoba Oskara Schindlera je vykreslena víc než pozitivně, o tom svědčí na příklad scéna, kdy Schindler „sjednává pořádek“ v Brněnci a nařizuje dozorcům, jak se budou chovat. Jak jsem zmínila již v Schindlerově životopise, zřejmě se zde židům dostávalo lepšího zacházení než v jiných KT, ale toto si dovolit nemohl. Přeci jen zde byl dohled SS. Co se osobních vlastností týče, jsou zajednou s literaturou. Schindler vystupuje jako sebevědomý šarmantní muž, který ví, co chce, jde si zatím, a když to nejde jinak, vypomůže si úplatky.

Schindlerův seznam je film, který by měl bezesporu vidět každý. Bohužel ale musím konstatovat, že jeho kvalitu snižuje to, že Schindler je vyličen jako hrdina. Prospěchářství a další negativa, o kterých se dočítáme z literatury, jsou zcela opomenuty. Divák přichází o možnost, vytvořit si vlastní názor na Schindlerovu osobnost.

Závěr

Zdá se, že Oskar Schindler je vnímán velmi rozdílně. Jedni jej vyzdvihují jako hrdinu, druzí ho odepisují coby obyčejného prospěcháře. Jitka Gruntová a Radoslav Fikejz jsou toho důkazem. Jitka Gruntová Schindlera vnímá kriticky, za jeho činy hledá postranní úmysly a zisky, kdežto Radoslav Fikejz ho vidí jako hrdinu svého rodného města. Je logické, že Gruntová, jako badatelka bude k problematice přistupovat poněkud kritičtěji, než Fikejz, pracovník Městského muzea ve Svitavách, který se v podstatě snaží o zviditelnění města nebo přinejmenším o to, aby lidé věděli, že odsud pochází někdo významný, někdo, kdo neztratil svoji lidskost a zdravý úsudek. Ale možná je jejich vnímání Schindlera rozdílné také proto, že Jitka Gruntová se na svět dívá spíše levicově, žila v době poválečné a mezi ní a Fikejzem je poměrně vysoký věkový rozdíl.

Odlišné postoje obou autorů napovídají o tom, že se uvedené informace do jisté míry musí rozcházet. Některé se rozcházejí více, některé méně. Zásadní je, že publikace Jitky Gruntové je starší a opírá se o poznatky získané z oblastních archivů, kronik a zejména pak o vzpomínky vězňů a obyvatel Brněnce a přilehlých vesnic. Fikejz z práce Jitky Gruntové poměrně dost vychází, a tak se dá říci, že nepřináší ani tak nové informace, jako informace rozšířené o vlastní názor.

Abych shrnula body, ve kterých se autoři nejvíce rozcházejí, jedná se zejména o informace spojené s transporty a datum Schindlerova odchodu z Brněnce.

Co se osoby Oskara Schindlera týče, ani po zpracování této práce nemám jasný názor na to, jaký vlastně byl. Nevím, jestli to byl grázl, který pouze šikovně využíval pohnutých okolností k tomu, aby se zviditelnil či z toho měl zisk. Klidně tomu tak být mohlo, ale také mohl být doopravdy lidský. To, že je někdo lidský, přeci neznamena, že je dokonalý, že nemá žádné slabosti či nedostatky. Osobně bych se přiklonila k názoru, že pravda bude někde uprostřed, že Schindler nebyl ani černý ani bílý. Podstatné pro mě je, že zachránil 1 100 lidských životů. To, co ho k tomu motivovalo, není důležité a vlastně ani není důležité, jak toho dosáhl. Kdybych měla říci, v čem spočívalo Schindlerovo pochopení pro Židy, asi by to byly vazby z dětství, kdy se přátelil s židovskými dětmi ze sousedství a pak také vliv Isaka Sterna, Schindlerova Žida a blízkého spolupracovníka.

Zpracovat toto téma tak, aby bylo pochyceno alespoň v nám známých souvislostech, nebylo vůbec snadné. Znamenalo to načíst si odbornou literaturu, vybrat podstatné informace a porozumět jim. Nebyla to snadná práce, protože publikace, které jsem si vybrala k porovnání, jsou natolik odlišné a vyžadují si natolik odlišný přístup práce, že bylo doopravdy těžké zorientovat se v dílčích úsecích natož v problematice jako celku. Vzhledem tomu, že jsem s tímto neměla žádné zkušenosti, jsem nejprve četla jednu knihu a pak druhou. Teď bych zvolila jinou metodu – knihy bych četla

současně. Nicméně, měla jsem tolik rozumu, abych si alespoň psala poznámky, ze kterých jsem pak vycházela při psaní práce jako takové. Práci s knihou a informacemi hodnotím jako největší přínos své práce. Naučila jsem se, kde vyhledávat jaké informace, jak zajistit, aby pro mě byly dohledatelné a podobně. Nicméně nemůžu opomenout ani skutečnost, že jsem si rozšířila své znalosti historie a v podstatě i znalosti regionu, pokud Brněnec chápu jako místo, které je poměrně blízko. Tudíž jsem se rozhodla, že Brněnec navštívím, abych si udělala lepší představu o tom, jak to tam v době války vypadalo. Ale nejprve jsem se vydala do Bělé nad Svitavou, abych si vyfotila místo hromadného hřbitova Židů z Brněnce. Poté jsem se přesunula do Brněnce, kde jsem si vyfotila Daubkův mlýn, dále pak budovy, kde měl Oskar Schindler svůj tábor a nakonec i Daubkovu vilu, kde Oskar Schindler pobýval. Největší problém byl zjistit, ve kterých budovách se přesně nacházela Schindlerova továrna. Zkoušela jsem se ptát místních, ale ani ti přesně nevěděli. Z toho lze soudit, že ani tamější lidé nejsou dobře informováni o tom, kdo Schindler byl a o co se zasloužil.

Příloha č. 1:

Seznam použitých zkratk

MEAS – Moravská elektrotechnická akciová společnost

DNSAP – Deutsche National Sozialische Arbeitepartei

BdL – Bund der Landwirte

SHF – Sudetendeutsche Heimatfront

SdP – Sudetendeutsche Partei

NSDAP – Nationalsozialistische Deutsche Arbeiterpartei

KT – koncentrační tábor

Příloha č. 2:

Použité zdroje

ČÁP, Josef. *Třináctou osobností Svitav je historik Fikejz*. [online]. [cit 2013-01-02]. Dostupné z: http://svitavsky.denik.cz/kultura_region/trinactou-osobnosti-svitav-je-historik-fikejz.html

FIKEJZ, Radoslav. *Oskar Schindler: 1908 – 1974*. 1. vyd. Svitavy: Městské muzeum a galerie ve Svitavách, 1998. 165 s.

GRUNTOVÁ, Jitka. *Oskar Schindler: legenda a fakta*. 1. vyd. Brno: Barrister a Principal, 1997. 157 s. ISBN 80-85947-22-6.

http://cs.wikipedia.org/wiki/Oskar_Schindler

<http://www.hotelsh.cz/osk.htm>

http://thefocusedfilmographer.files.wordpress.com/2012/07/6_-oskar-schindler.png

<http://www.kscm.cz/volby-a-akce/poslanecka-snemovna-pcr6/kandidatni-listiny-do-ps-pcr-2010/pardubicky-kraj/jitka-gruntova>

<http://www.denik.cz/galerie/foto.html?mm=fikejzradoslav-historik>

http://cs.wikipedia.org/wiki/Jitka_Gruntov%C3%A1

Příloha č. 3:

Obrázky

**Obrázek 1: Prostory Schindlerovy továrny v
Brněnci**

Obrázek 2: Daubkův mlýn

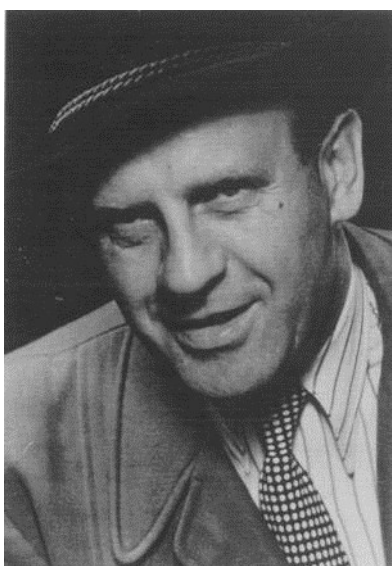
Obrázek 3: Daubkova vila

Obrázek 4: Památník v Bělé nad Svitavou

Obrázek 5: Oskar Schindler ve skutečnosti

Obrázek 6: Oskar Schindler ve filmu

